

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย ซึ่งลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองยังยึดติด “ตัวบุคคล” อยู่ค่อนข้างสูง “ผู้นำทางการเมือง” มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมาโดยตลอด แม้ปัจจุบันท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในเชิงพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ผู้นำทางการเมืองก็ยังถือว่าเป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่ผ่านมาผู้ที่จะเป็นผู้นำการเมืองไทยล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลในแวดวงการเมืองเดิม และมีลักษณะการสืบต่ออำนาจ โดยสายโลหิต อาชีพนักการเมืองยังเป็นอาชีพที่ “ไม่มั่นคง” ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย เพราะทางเลือกทางการเมืองมีจำกัด ซึ่งก็มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันมากมายว่าสังคมไทยกำลังขาดแคลนผู้นำทางการเมืองที่มีความรู้ความสามารถ

การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2540 และสภาวะการแข่งขันด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่รุนแรงขึ้น ทำให้สังคมไทยยิ่งตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีผู้นำทางการเมืองเป็นคนรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และพยายามที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาทางการเมืองให้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ส่วน ในเรื่องของผู้นำทางการเมือง รัฐธรรมนูญได้แสดงเจตนารมณ์ของการพยายามสรรหาผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ โดยได้แก้ไข และเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นนักการเมือง

สำหรับคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของผู้นำพรรค ได้แก่ หัวหน้าพรรค พลศักดิ์ จิรไกรศิริ(2542:57) ระบุว่าผู้นำพรรคการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งในโครงสร้างพรรคการเมืองที่มีความสำคัญ และสามารถทำให้พรรคการเมืองพัฒนาหรือล้มเหลวไปได้ เพราะผู้นำพรรคเป็นศูนย์รวมความคิดและการกระทำทางการเมืองหรือจุดสูงสุดในการนำด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ นโยบายของพรรคและเป็นผู้กำหนดอำนาจทางการเมืองที่นับว่ามีความสำคัญมาก ดังนั้นคุณสมบัติของผู้นำและภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของผู้นำพรรคย่อมส่งผลให้เห็นภาพของพรรคการเมืองนั้น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง ภาวะปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ ลักษณะของผู้นำนอกจากจะเป็นที่

ยอมรับ มีความชอบธรรมมาจากมวลชนแล้วก็ต้องมีความรู้ ความเป็นสากล มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ เป็นที่ต้องการของสังคม

จะเห็นว่าคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค เป็นปัจจัยที่บ่งชี้ที่สำคัญ การพิจารณาเลือกของประชาชนจะเพ่งเล็งและให้ความสำคัญกับหัวหน้าพรรคมากกว่านโยบายพรรค เพราะนโยบายของพรรคการเมืองในการเมืองไทยของแต่ละพรรคไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนแม้แต่พรรคเดียว ดังนั้นผู้ศึกษาหรือผู้วิจัย จึงเห็นว่าท่ามกลางภาวะการณ์ขาดแคลนผู้นำทางการเมืองเป็นคนรุ่นใหม่ ลักษณะของผู้นำทางการเมือง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาบทบาทการเป็นผู้นำทางการเมือง ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ในอนาคต

ผอ.เอแบคโพลล์ ยังกล่าวว่า จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก จากประชาชนทุกสาขาอาชีพ พบบางประเด็นที่สำคัญ คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ลงพื้นที่ใกล้ชิดชาวบ้าน เข้าถึงชาวบ้านด้วยตนเอง ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงมองว่า เมื่อเป็นนายกรัฐมนตรีแล้วมีอำนาจมากต้องสามารถแก้ปัญหาเดือดร้อนได้รวดเร็วทันใจ และไม่ชอบการพูดแก้ตัว ไม่ชอบคำพูดสวยหรูที่ไม่มีผลงานจับต้องได้ (มติชนสุดสัปดาห์, 26 มิถุนายน 2542)

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้นำทางการเมืองเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปี พ.ศ. 2544 จนถึงช่วง 19 กันยายน 2549 เป็นผู้ก่อตั้ง และหัวหน้าพรรคไทยรักไทย เป็นนักธุรกิจ ผู้ก่อตั้งกลุ่มชิน คอร์ปอเรชั่น และยังเป็นประธานสโมสรฟุตบอลแมนเชสเตอร์ซิตี ซึ่งในการดำรงตำแหน่งในสมัยแรกนั้น พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เริ่มต้นดำเนินนโยบายต่างๆ ตามที่ได้หาเสียงไว้ จนได้รับความนิยมจากประชาชน เช่น การพักชำระหนี้เกษตรกร, โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค, โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้ออกโฆษณาโครงการต่างๆ ที่ได้มอบหมายให้ไปดำเนินการตามนโยบาย ผ่านสื่อของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ก็ยังได้รับความนิยมจากกลุ่มเกษตรกร และประชาชนในชนบททั่วไปอย่างมาก หากแต่มีเสียงวิจารณ์จากหลายฝ่ายว่า เป็นการดำเนินนโยบายแบบประชานิยมเพื่อให้เกิดการพัฒนาของประชาชนในระดับรากหญ้าให้มากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายที่เกิดขึ้นเน้นที่การพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ ด้วยการเน้นการพัฒนาคนรากหญ้าทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์มากมายต่อคุณสมบัติ และภาพลักษณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นอย่างมาก

ในการดำรงตำแหน่งของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในสมัยที่สอง ก็ยังได้รับการสนับสนุนและไว้วางใจจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยคะแนนเสียงหลักของพรรคไทยรักไทย มาจากภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่นิยมลัทธิบูชา

ตัวบุคคล ไม่ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะมีคุณสมบัติและภาพลักษณ์ เช่นไร กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็
ยังจะบูชา และเทิดทูนบุคคลดังกล่าว สำหรับการได้รับตำแหน่งในสมัยที่สอง ก็ดำรงอยู่ได้มา
นาน เพราะ ก็ไม่อาจทานทนกับกระแสต่อต้านจากพรรคฝ่ายค้านและกลุ่มพันธมิตร จนเกิดการ
รัฐประหารขึ้นในวันที่ 19 กันยายน 2549 (ศูนย์ข้อมูลนักการเมือง <http://www.thaiswatch.com>)
สำหรับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ถึงแม้จะผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองมากมาย เปลี่ยนผู้นำของ
พรรคการเมือง เปลี่ยนชื่อพรรคก็ตามแต่ก็ยังได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ผู้นำในชุมชนของตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทรายนั้น มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่
เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ฯลฯ
ซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองและดูแลความสงบเรียบร้อย ดูแลทุกข์-สุขของประชาชนชุมชน และ
ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร (แก้ววัด) มักทายก หมอเมืองคือผู้ที่ทำรักษาโรค
ด้วยองค์ความรู้แบบพื้นบ้าน และผู้สูงอายุ ซึ่งชาวบ้านได้ให้ความเคารพนับถือในฐานะญาติ
ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นสู่ลูกหลาน เป็น
ต้น

ดังนั้นผู้ศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญ และ สนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์
ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะความคิดเห็นเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะ
ทำให้บ่งบอกความสามารถในการชักจูงให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อและรับฟังเรื่องของ
ภาพลักษณ์ เป็นความรู้สึกประทับใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และด้วยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มี
บทบาททางการเมืองที่สำคัญในชุมชน ที่สำคัญยังเป็นหัวหน้าของนักการเมือง ทั้งในระดับ
ท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และในระดับประเทศ และ เนื่องจากลักษณะของการเมืองไทย มีความเป็น
ประชาธิปไตยแบบชี้นำ หรือ Guided Democracy มาก โดยเฉพาะภาคเหนือที่เห็นเป็นความจริง
เชิงประจักษ์โดยเรื่องราวที่เกิดขึ้นจะต้องถูกชี้นำโดยผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
ประชาชนจะยอมรับในการตัดสินใจของผู้นำ และจะคล้อยตามกับผู้นำมากกว่าการที่ประชาชน
จะตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน มีความลึกซึ้ง และเจาะลึก
ซึ่งจะต้องมีการประเมินค่า จึงเลือกที่จะสอบถามความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนมากกว่า เพราะเป็น
ผู้นำที่ใกล้ชิดทางการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่สามารถครอบงำความคิดของประชาชน ชัก
จูงความคิดของประชาชนให้เกิดการยอมรับและศรัทธาต่อบุคคลในสังคม

ในการเลือกศึกษาเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
เพราะว่า เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดต่อ หรือ เป็นรอยต่อของอำเภอสันกำแพง อำเภอ
ดอยสะเก็ด อำเภอเมือง อำเภอแม่ริม ฯลฯ ซึ่งอำเภอสันกำแพงเป็นพื้นที่บ้านเกิดของ พ.ต.ท.

ทักษิณ ชินวัตร ดังนั้นจึงเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ มากและเป็นพื้นที่ของฐานทางการเมืองของกลุ่มเสื้อแดง และฐานเสียงที่สำคัญของพรรคเพื่อไทย ที่สำคัญถึงแม้ว่าตำบลสันนาเม็งจะมีรอยต่อติดต่อกับอำเภอสันกำแพง การแสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มองว่าน่าจะเป็นไปในแนวทางบวกสุดขีดต่อพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและต่อพรรคเพื่อไทย แต่ปรากฏว่าในชุมชนมีภาพการเมืองที่น่าสนใจ ที่เห็นว่าตำบลสันนาเม็งเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองที่สามารถถูกครอบงำทางด้านความคิดได้ง่าย อาทิเช่น มีการแบ่งเป็นสองขั้วทางการเมืองในชุมชน มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่สนับสนุนในตัวของผู้ทางการเมืองพรรคเพื่อไทย และกลุ่มที่สนับสนุนผู้นำทางการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ จนเกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง จนเกิดเป็นวิวาทะที่มีความรุนแรงทางการเมืองบ่อยครั้งในชุมชน ในทางรัฐศาสตร์แล้วปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องทางการเมืองที่มีความน่าสนใจ ในเรื่องของ การแสดงความคิดเห็นของผู้นำทางการเมืองในชุมชน ที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการศึกษาในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองเป็นกรอบในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลนั้น

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย คือมีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ร้องลัก , หมู่ที่ 2 บ้านปากกล้วย , หมู่ที่ 3 บ้านสันนาเม็ง , หมู่ที่ 4 บ้านสันหลวง, หมู่ที่ 5 บ้านหลักปัน หมู่ที่ 6 บ้านแม่กวัง หมู่ที่ 7 บ้านคอกหมูป่า , หมู่ที่ 8 บ้านร้องบอน, หมู่ที่ 9 บ้านหลักชัย , หมู่ที่ 10 บ้านครุสภา , หมู่ที่ 11 บ้านแม่กวังใต้ และหมู่ที่ 12 เจ ซี การ์เด็นท์ วิลด์

โดยผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาการศึกษาจำนวน 5 เดือน ระหว่างเดือนตุลาคม 2554-กุมภาพันธ์ 2555

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง
2. ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาช่วยให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเมือง พัฒนาผู้นำชุมชน ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น คือ ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติ ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชน คือ ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติของผู้นำชุมชนได้แก่ นายกเทศมนตรี,รองนายกเทศมนตรี,ข้าราชการ,กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุและตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน ต่อคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการเป็นผู้นำทางการเมือง

คุณสมบัติ (Qualifications) คือ คุณลักษณะประจำตัวของบุคคลที่มีติดตัวมาก่อนที่จะได้มาซึ่งสิทธิหรือตำแหน่ง ได้แก่ ความขยัน ความกระตือรือร้น ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น

ภาพลักษณ์ (Image) คือ ลักษณะหรือท่าทีของบุคคล ที่ปรากฏต่อสายตาหรือความรู้สึกนึกคิดของประชาชน

ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสันนาเม็ง คือ ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง และผู้นำที่มาจากการแต่งตั้ง

- ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ นายกเทศมนตรี , รองนายกเทศมนตรี , สมาชิกสภาเทศบาล , ข้าราชการ , กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน ,

-ผู้นำที่มาจากการแต่งตั้ง ได้แก่ ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ , รองประธานผู้สูงอายุ , ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน , รองประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน

การสื่อสารทางการเมือง คือ การถ่ายทอดข่าวสารทางการเมือง หรือความต้องการของผู้ส่งสาร ด้วยวิธีการพูด ไปยังผู้รับสารโดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง